

ОПИС РЕГЛАМЕНТУ ПЕЧАТОК ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИХ МОНАСТИРІВ НА ПРАВОБЕРЕЖЖІВ КІНЦІ ХVІІІ СТОЛІТТЯ

Опрацьовуючи рукописні матеріали уманських оо. Василіан, що знаходяться в бібліотеці Ягеллонського університету під назвою “Rękopis klasztorny XX Bazylianów Humańskich” (мікрофільм справи – у Національній бібліотеці у Варшаві, з якого ми

скористалися), вдалося натрапити на цікавий документ який кидає жмуток світла на значення печатки у діяльності греко-католицьких монастирів Правобережної України кінця XVIII ст. Йдеться про фрагмент “листа Інокентія Матковського канівського настоятеля, провінціала Польської провінції до рукопокладених монастирів, отців та братів”¹. Із цього джерела стає зрозумілим, що печатка була невід’ємним атрибутом юридичної сили монастирських документів Крім того, помітно, що процес запровадження печаток для унійних монастирів був регламентований Чітко визначались напис та зображення печаток Цікаво, що у легенді передбачався напис слова “монастир” латинським відповідником “monasterium”, у той час, як на печатках римо-католицьких монастирів Правобережжя XIX ст. вживалося слово “conventus”².

В основі зображення мав бути символ оо. Василян – палаючий стовп св. Василя Великого (бл. 329 –379)³. Даний опис необхідних складових частин печатки дещо різниться від сфрагісів унійних інституцій XIX ст. на Правобережжі та греко-католицьких парафіяльних печаток Галичини того часу⁴. Водночас зображення стовпа як символу патрона ордену карбується на печатках греко-католицького духівництва принаймні від 70-х років XVII ст.⁵

Документ передаємо згідно з сучасним польським правописом зі збереженням стилю письма того часу.

“...aby w każdym monasterze naszym, jedna tylko dla wszystkich powszechna pieczętka była, z tym około kolumny świętego Ojca naszego napisem: sigillum monasterii NN. Takowa pieczętka listy, nie tylko od młodszych, ale i od przełożonego pisane, pieczętowane byż mają tak dalece, że gdy wspomnionego pieczętki wyrażenia na jakowym(?) liście odbierający nie upatrzy, tego listu rozpieczętować, a tym bardziej czytać niema, jako nie prawie i przeciwko niniejszemu rozrządzeniu pisanego. Nadto bez takowej pieczętki listy do przełożonych zakonu i prowincji pisane, od nich odbierane i czytane nie będą. Chybaby komu z Zakonników w

¹ Kraków. Biblioteka Jagiellońska. – Sygn. 4502 (Biblioteka Narodowa. – Mf 51224. – Fol. [91v.–92] (аркуші без пагінації).

² Хочай позначення слова “монастир” латинським monasterium було характерно також і для західноєвропейської традиції. Приміром, цим словом позначався римо-католицький або православний монастир на карті Полісся Даниїла Цвіккера 1650 р. Див.: *Вавричин М.* Карта Полісся Даниїла Цвіккера // До джерел. Зб. наук пр. на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. – К.; Львів, 2004. – Т. 1. – С. 784. Водночас до прикладу на печатці Дрогобицького василянського монастиря (XVIII ст. – 1862 р.) фіксуємо в легенді слово conventus, див.: *Перкун В.* Українські церковні печатки із зібрань Національного музею у Варшаві та Бібліотеці Фондації кн. Чарторийських при Національному музеї у Кракові // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики – К., 2004. – Ч. 11. – Част. 1. – С. 275.

³ Зображення із такою атрибуцією див., наприклад, у статті: *Гірник О.* З церковної сфрагістики // Місіонер. – Львів, 1992. – № 3. – С. 26–28.

⁴ Див.: *Перкун В.* Греко-католицькі печатки Правобережної України XVIII–XX ст. // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики – К., 2006. – Ч. 13. – Част. 2. – С. 202–206; *Скоциляк Ірина.* До генези греко-католицької парафіяльної сфрагістики Перемишльської єпархії // До джерел. Зб. наук пр. на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. – Т.1. – С. 609–619.

⁵ Печатка василянина із малюнком вогняного стовпа та написом “Talis est Basilium” скріплює пояснення як свідка скандалу у Новоградській кафедральній церкві при посвяченні Митрофана Соколинського на Смоленського єпископа у 1671 р. (див.: *Описание документов архива западнорусских униатских митрополитов* – СПб., 1897. – Т. 1: (1470–1700). – С. 323).

podróży zostającemu zdarzyło się list w potrzebie napisać z przyciśnięciem używaniu
pozwolonej pieczętki; na ów czas na liście wyrazić ma: z podróży. A gdy tego nie uczyni, list
takowy niemabydź czytany. 29 stycznia 1781. Zagorów**”.

Віталій Перкун (Київ)

* Загорів – нині с. Старий Загорів Локачинського району Волинської обл.